

Fingon asiantuntijalausunto koskien Valtioneuvoston selontekoa YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta

Ulkoasiainvaliokunnalle

Asia: VNS 7/2024 vp Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta

Kiitämme valiokuntaa mahdollisuudesta lausua otsikkoaiheesta. Lausunnossamme keskitymme erityisesti **valikoituihin kansainvälisiin toimiin**.

Kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa on jääty pahasti jälkeen. Agenda 2030:n ketään ei jätetä kehityksestä jälkeen -periaate ei toteudu globaalisti.

Selonteossa ei tuoda riittävästi esille konkreettisia toimia, joilla Suomi puuttuu toimintansa negatiivisiin ulkoisiin vaikutuksiin ja vahvistaa politiikkajohdonmukaisuutta. **Erityisesti tulisi määritellä konkreettisesti, miten ”Suomi kantaa globaalin vastuunsa”**. Mitkä ovat lisäisiä toimia, joilla Suomi yhtäältä kiihdyttää Agenda 2030 -tavoitteiden toimeenpanoa ja toisaalta seuraa ja hillitsee Suomen kehityksestä aiheutuvia kielteisiä ulkoisia vaikutuksia?

Kehityspoliitikan merkitys

Kestävän kehityksen tavoitteita edistetään tällä hetkellä monikriisisessä maailmassa. Keskinäisriippuvaisessa maailmassa ei ole erikseen Suomen ja ”muun maailman” kriisejä, on vain yhteisiä kriisejä. Kehityspoliitiikalla edistetään omalta osaltaan ihmisoikeuksien toteutumista, kehitystä ja turvallisuutta pitkällä aikavälillä.

Kiitämme selonteossakin esiintuotua luottamusta **kansalaisjärjestöjen panokseen** erityisesti suhteessa Suomen kehitysyhteistyön tavoitteiden toteuttamiseen, köyhyyden ja eriarvoisuuden poistamiseen ja kestävän kehityksen edistämiseen. Haluamme toimia roolimme mukaisesti kumppanina ja oikeushaltioden puolesta puhujina suhteessa päättäjiin, joilla on vastuu ihmisoikeuksien kunnioittamisesta, suojelemisesta ja toteuttamisesta. Olemme myös mielellämme mukana kehittämässä edelleen keinoja, joilla Suomi voi toimia myös OECD:ssa kansalaisyhteiskuntatoimijoiden tukemiseksi kehitysyhteistyössä ja humanitaarisessa avussa, kuten selonteossa esitetään.

Suosituksat liittyen selonteon laadintaprosessiin

Valtioneuvoston eduskunnalle laatimasta selonteosta vastasi valtioneuvoston kanslia ja valtionhallinnon kestävän kehityksen koordinaatioverkosto. Lisäksi laadintaan osallistettiin eri ministeriöitä. **Edellisestä**

selontekoprosessista poiketen, prosessiin ei osallistettu kansalaisjärjestöjä. Kansalaisyhteiskuntatoimijoille ei myöskään annettu mahdollisuutta kommentoida selontekoa luonnosvaiheessa. Ottaen huomioon kuinka selonteossa tuodaan esiin kansalaisyhteiskunnan sekä osallistavan demokratian ja luotettavan julkisen viranomaistoiminnan merkitystä, pidämme muutosta prosessiin huolestuttavana esimerkkinä kansalaisyhteiskunnan kapenevasta tilasta myös Suomessa¹.

Lisäksi kiinnitämme huomiota siihen, että **laadinnassa ei ole kaikin osin käytetty viimeisintä saatavissa olevaa tutkittua tietoa ja tilastoja.** Tilastot, jotka kuvaavat tilannetta erityisesti edellisen hallituskauden aikana hämärtävät omalta osaltaan tilannekuvaa nykyhallituksen konkreettisista sitoumuksista ja näiden toteutuksesta.

Suosituksset liittyen selonteon toimeenpanoon

Suomen tulee puhua ja toimia johdonmukaisesti **ketään ei jätetä kehityksestä jälkeen** -periaatteen toteuttamiseksi myös kansainvälisessä ja kehityspoliittisessa toiminnassaan.

Selonteossa mainitut toimet, jotka edistävät tätä ovat erityisesti:

- **Naisten ja tyttöjen oikeuksien edistäminen läpileikkaavasti ulkopoliitikassa. Vammaisinkluusion, naisten ja tyttöjen oikeuksien edistäminen, ja seksuaali- ja lisääntymisterveyksien ja -oikeuksien painottaminen kehityspoliitikassa.** Yhdymme selonteon näkemykseen, että näillä toimilla on vaikutus esimerkiksi köyhyyden vähentämiseen, ruokaturvan parantamiseen, rauhanrakentamiseen, ja terveystavoitteiden saavuttamiseen globaalisti. Yhdymme selonteon näkemykseen, että panostus seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja -oikeuksiin on myös edellytys muulle kehitykselle, mukaan lukien erityisesti tyttöjen koulutukselle ja hyvien oppimismahdollisuuksien saavuttamiselle².

Suomen tulisi näkyvästi puolustaa näitä oikeuksia myös kansainvälisissä foorumeissa, joissa näitä vastaan hyökätään. Tämä on erityisen tärkeää nyt, kun Trumpin hallinto purkaa omaa tukeaan tasa-arvotyölle. Tänä vuonna tällaisia mahdollisuuksia tarjoaa muun muassa pian alkava Naisten asemaa käsittelevä toimikunta (Commission on the Status of Women), joka tuo ilmi Yhdysvaltojen poliittisen suunnanmuutoksen vaikutukset globaalille tasa-arvotyölle. Muita mahdollisuuksia ovat kestävän kehityksen korkean tason poliittinen foorumi (HLPF³), jossa erityisesti arvioidaan SDG 5 (sukupuolten tasa-arvo) toimeenpanoa, ja World Summit for Social Development. **Kansalaisjärjestöt toimivat mielellään kumppaneina tässäkin työssä.**

Suositamme vahvempia toimia seuraavien linjausten ja toimien osalta:

- Suomi tekee näkyväksi, että **kehityspoliitiikan perimmäinen tavoite on edelleen köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentäminen**, eikä, kuten selonteossa todetaan, ”tukea paremmin Suomen

¹ Fingo teki vertailevan selvityksen sidosryhmien ja erityisesti kansalaisyhteiskunnan osallistamisesta julkiseen päätöksentekoon vuosina 2015–2024 osana OECD:n kehitysapukomitea DACin (Development Assistance Committee) vertaisarviointia Suomen kehitysyhteistyöstä. Tämä 31.8.2024 julkaistu selvitys “[Stakeholders’ opportunities to comment on policy and legislative proposals in Finland, 2015–2024](https://fingo.fi/julkaisut/stakeholders-opportunities-to-comment-on-policy-and-legislative-proposals-in-finland-2015-2024)” täydensi Fingon 28.2.2024 julkaisemaa kansalaisyhteiskunnan arviointia Suomen kehitysyhteistyöstä ([Civil Society Assessment](https://fingo.fi/julkaisut/civil-society-assessment)).

Verkkoviitteet: em. ”Stakeholders’ opportunities to comment [...]” -selvitys: <https://fingo.fi/julkaisut/stakeholders-opportunities-to-comment-on-policy-and-legislative-proposals-in-finland-2015-2024/>

em. Civil Society Assessment: https://fingo.fi/wp-content/uploads/2024/04/Civil-Society-Assessment_OECD-DAC-Peer-Review_Finland_Fingo_280424-1.pdf

² UNFPA Adolescent pregnancy. Verkkoviite: <https://www.unfpa.org/adolescent-pregnancy>

³ YK High-Level political forum -tietosivu. Verkkoviite: <https://hlpf.un.org/2025>

kaupallistaloudellisia intressejä kehittyvillä markkinoilla”. OECD DACin tekemä vertaisarviointi⁴ (2024) totesi, ettei Orpon hallituksen kehityspoliitiikka ole linjassa keskeisten arvojen kanssa. Yhdymme arvion näkemykseen, että ilman konkreettisia aloitteita, Suomen myönteinen kumppanimaan maine on uhattuna.

Kiinnitämme myös huomion sävyeroihin hallituksen Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteon (Kake) ja Ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon (Utp) välillä. Utp-selonteossa Agenda 2030 on Suomen toimintaa velvoittava ja linjaava ohjenuora. Kake-selonteossa vain mainitaan, että kehityspoliitiikka perustuu kestävän kehityksen periaatteille, kehityspoliitiikan tavoitteena ei sanota olevan kestävän kehityksen saavuttaminen, eikä sitä toimenpiteissä mainita lainkaan. Tulkittuna toisiaan täydentävinä todentuu hallituksen sitoutuminen Agenda 2030:n globaalille toimeenpanolle.

- **Suomi ei unohda sitoumustaan vähiten kehittyneiden maiden (LDC-maiden) tukemisesta.** Kansalaisyhteiskunnalla on erityinen huoli suhteessa **ilmastorahoitukseen**: yksityisen sektorin rahoitusvälineiden painottaminen johtaa todennäköisesti siihen, ettei tuki kohdennu kaikista haavoittuvaisimmassa asemassa oleviin tai tukeen heidän sopeutumistoimille⁵.
- Suomi kantaa globaalia vastuuta myös **kehitysrahoituksen osalta**. Suomella on suorasti ja epäsuorasti EU-jäsenmaana mahdollista paikata erityisesti Yhdysvaltain politiikasta aiheutuvia negatiivisia seurauksia Suomen kumppaneille ja YK-järjestöille. Kuten selonteossa todetaan, Suomen Agenda2030:n toimeenpanosta ja sen ohjausjärjestelmästä julkaistun riippumattoman arvioinnin (02/2023) mukaan ”Vaikka Suomi on vahvasti edustettuna kansainvälisillä foorumeilla, globaalin vastuun tulisi näkyä vahvemmin osana kaikkien hallinnonalojen toimintaa.”

Kehitysrahoituksen osalta peräänkuulutamme seuraavia askeleita:

- Tiekartta keinoista ja aikataulusta saavuttaa 0,7 % BKTL kehitysrahoitustavoite.
 - Avointa, selkeää seuranta muiden tavoitelukujen saavuttamisesta (kuten 0,2 % BKTL:stä ohjaamista vähiten kehittyneille maille ja 85 % kehitysyhteistyörahoituksesta edistää sukupuolten tasa-arvoa) ja ilmastorahoituksen erittelemistä talousarvioesityksessä.
 - Kunming-Montrealin biologista monimuotoisuutta koskevan maailmanlaajuisen puiteohjelman uusien, kehitysmaille suunnattujen rahoitussitoumuksen täyttämistä.
 - Uutta ja lisäistä ilmastorahoitusta ja priorisointia ilmastorahoituksen kohdentamisessa haavoittuvaisimmassa asemassa oleville.
- Suomi vahvistaa **poliittisia ohjauskeinojaan ja hallinnollisia käytäntöjään hillitä taloutemme globaaleja ulkoisvaikutuksia**. Tämä tarkoittaisi, että erityisesti talous- ja elinkeinopolitiikan päätöksissä ja toimeenpanossa arvioitaisiin kasvu- ja työllisyysvaikutusten lisäksi toimien vaikutus kestävään kehitykseen. Nykyisin Suomella ei ole kattavia keinoja tähän arviointiin, ja kuitenkin Suomen osuus maailman luonnonvarojen käytöstä ylittää eri arvioiden*⁶ mukaan moninkertaisesti

⁴ <https://fingo.fi/ajankohtaista/tiedotteet/oecd-suositus-suomelle-kehitysyhteistyon-leikkaukset-lopetettava/>

⁵ <https://www.kehityspoliittinentoimikunta.fi/wp-content/uploads/sites/27/2022/01/KPT-Suomen-kansainvalinen-ilmastorahoitus-tarvitsee-selkea-suunnan-analyysi-1.pdf>

⁶ Arvioita esim.:

- WWF:n raportti (2024) Fair Finnish Footprint – Finland’s pathway to consumption aligned with global sustainability boundaries. Verkkoviite: <https://wwf.fi/uutiset/2024/06/raportti-suomalainen-luonnonvarojen-kulutus-selvasti-euroopan-maiden-keskiarvoa-korkeampaa/>

osuutemme planetaarisia rajoja vastaavasta kulutuksesta/tuotannosta. Samoin kestävä kehityksen sosiaalista ja taloudellista ulottuvuutta ei arvioida kattavasti globaalien ulkoisvaikutusten osalta.

- Suomi osoittaa politiikkajohdonmukaisuutta ulko- ja turvallisuuspolitiikassaan varmistaen, että Suomen arvot ja teot ovat linjassa. Suomi on sitoutunut kansainvälisen oikeuden kehittämiseen ja sen täytäntöönpanon edistämiseen sekä sääntöpohjaisen kansainvälisen järjestyksen vahvistamiseen. Näiden arvojen ja sitoumusten tulee näkyä konkreettisesti Suomen toiminnassa kansainvälisissä suhteissa. Esimerkkinä tästä on Suomen politiikka suhteessa Israeliin ja Palestiinaan. Linjassa edellä mainittujen tavoitteiden kanssa **Suomella on velvollisuus kieltää kauppa ja liiketoiminta Israelin kansainvälisen oikeuden vastaisten siirtokuntien kanssa**, ottaen huomioon YK:n kansainvälisen tuomioistuimen (ICJ) suositukset tämän taloudellisen yhteistyön ja kaupan lakkauttamiseksi. Lisäksi Suomen tulisi jatkaa johdonmukaisesti politiikkaansa **kahden valtion ratkaisun toimeenpanemiseksi ja lähettää korkean tason edustus YK:n yleiskokouksen kahden valtion ratkaisun toimeenpanemiseksi koolle kutsumaan korkean tason kansainväliseen konferenssiin kesäkuussa 2025⁷**. Kyseessä on kansainvälisen järjestelmän uskottavuus ja tuki YK:n kyvyllä ratkoa globaaleja konflikteja.
- Suomi ylläpitää määrätietoisesti **profiiliaan rauhanrakennussektorilla** varmistamalla riittävät resurssit Suomen **naiset, rauha ja turvallisuus (WPS) ja nuoret, rauha ja turvallisuus** -toimeenpanosuunnitelmien pitkäjänteiselle toimeenpanolle. Tämän merkitys korostuu Suomen NATO -jäsenyyden kautta. Tasa-arvo ei ole turvallisuuspolitiikan oheisteema, vaan sen kovin ydin. Tasa-arvo on tunnistettava osaksi turvallisuuden ydintä ja otettava keskeiseksi osaksi muun muassa **Suomen panosta Naton WPS-työhön sekä ehdokkuutta YK:n rauhanrakennuskomission (PBC) ja YK:n turvallisuusneuvostoon jäseneksi**. Tuemme selonteon näkemystä, että Suomelle on tärkeää ohjata rahoitusta paikallisille kansalaisjärjestöille sekä erityisesti naisten ja nuorten johtamille järjestöille.
- Poliitiikkajohdonmukaisuuden edistämiseksi **Suomi tuottaa ns. Spillover- eli ulkoisvaikutusanalyysi verokäytänteistään** Addis Tax Initiative -aloitteen sitoumuksensa ja ulkoministeriön teettämän ulkoisen DRM-evaluuatiin (Domestic Resource Mobilisation) suositusten mukaisesti⁸. Verojärjestelmän ulkoisvaikutusten arviointi tarkoittaa analyysia, joka kartoittaa yhden maan verojärjestelmän vaikutuksia muiden maiden verojärjestelmiin, veropohjaan ja veronkantokykyyn. Analyysia tarvitaan etenkin kehittyviin maihin kohdistuvien vaikutusten osalta, koska aggressiivinen verosuunnittelu, epäedulliset verosopimukset ja kansainvälinen verokilpailu heikentävät erityisesti niiden verotuskykyä. Suomen olisi siten tärkeää mahdollisimman pian arvioida verolainsäädäntönsä

Earth Overshoot Day -verkoston arvio luonnonvarojen ylikäytöstä. Verkkoviite: <https://overshoot.footprintnetwork.org/how-many-earths-or-countries-do-we-need/>

- EU:n ympäristöviraston arviot koko EU:n osalta: <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/consumption-footprint-based-on-life/number-of-times-the-planetary>

⁷ Vuoden 2024 syyskuussa YK:n yleiskokous asetti vuoden takarajan Israelin vetäytymiselle Miehitytyiltä Palestiinalaisalueilta. Päätös nojasi YK:n kansainvälisen tuomioistuimen heinäkuussa antamaan Israelin miehitystä koskevaan neuvoa-antavaan kantaan. Suomi äänesti päätöslauselman puolesta. Kesäkuussa 2025 järjestetään korkean tason kansainvälinen konferenssi (*High-level International Conference for the Peaceful Settlement of the Question of Palestine and the Implementation of the Two-State Solution*).

⁸ UM 15.12.2023 Evaluointiraportti: Suomen tuki kansallisen tulopohjan vahvistamiseksi kehitysmaissa. Verkkoviite: https://um.fi/kehitysyhteistyön-evaluointiraportit-laajat/-/asset_publisher/nBPgGHSrA13/content/evaluointiraportti-suomen-tuki-kansallisen-tulopohjan-vahvistamiseksi-kehitysmaissa/384998

ja verosopimustensa vaikutukset kehittyviin maihin sekä tehdä jatkossa aina näin, kun veroihin liittyviä lakeja laaditaan ja sopimuksia tehdään. Tällainen arviointi vahvistaa osaltaan kehittyvien maiden veropohjan vahvistamista, linjassa Suomen kehitysyhteistyön strategisten tavoitteiden kanssa.

- Suomi vahvistaa toimia, jotta **kaikki oppijat saavat kestävä kehityksen edistämiseen tarvittavat tiedot ja taidot** (SDG alatavoite 4.7). Globaali kansalaiskasvatus on yhä tärkeämpi keino edistää globaalisti oikeudenmukaista ja kestävä kehitystä. Sen avulla yhä useampi suomalainen voi löytää keinon osallistua globaalisti kestävä kehityksen edistämiseen.

Suosituksia liittyen selonteon seurataan

Selonteossa kerrotaan kattavasti Agenda 2030 -ohjelman kansallisen toimeenpanon seurannasta. Uutena toimintona siinä on Valtioneuvoston kanslian vuosittainen yhteiskunnallinen kestävyysarviointi, jonka tarkoituksena on vahvistaa kokonaiskuvaa suomalaisen yhteiskunnan kestävyysasteiden nykytiloista, ylivaalikautisista kehitysnäkymistä ja keskinäisriippuvuuksista. Tämän arvioinnin ensimmäinen keskustelualoite on julkistettu toukokuussa 2024.

Selonteossa ei ole mainintaa uudesta riippumattomasta arvioinnista, vaikka valtioneuvosto sitoutui ensimmäisessä Agenda2030 -selonteossa (VNS1/2017) Suomen kestävä kehityksen politiikan ja Agenda2030-ohjelman kansallisen toimeenpanon kokonaisvaltaiseen ja riippumattomaan arviointiin neljän vuoden välein. Ensimmäinen arviointi toteutettiin vuonna 2019 ja toinen vuonna 2023. Uudessa selonteossa viitataan jälkimmäisen arvioinnin tuloksiin ja kerrotaan, että se toteutettiin osana valtioneuvoston selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa. Selonteko ei kuitenkaan esitä, että uusi riippumaton arviointi tehtäisiin vuonna 2027. **Riippumattoman selvitys tulisi tilata Suomen aiemman sitoumuksen mukaisesti.**

Lisätiedot

Silla Ristimäki, asiantuntija, vaikuttaminen | silla.ristimaki@fingo.fi | 050 317 6702